

ESTETICKÝ VZTAH K PŘÍRODĚ

Naděžda Tremlová: Estetický vztah člověka k přírodě. Praha, Ústav pro výzkum kultury 1987, 121 stran, 45 fotografií, 2 přílohy.

Závěrečná zpráva je přehledně dělena do devíti kapitol a zabývá se stále diskutovanějším problémem působení přírody na estetické citění člověka.

Vyšším stupněm civilizace a technickým rozvojem je estetika ve své podstatě zanedbávána a odsunována na samý okraj zájmu. V naší společnosti se v poslední době začíná upozorňovat na nutnost estetické výchovy na základních školách. Ve srovnání např. s Japonskem, kde je vztah k přírodě přímo zakotven v osnovách na všech stupních škol a kde existují vysoké školy ikebany, bonsaje atd., máme ještě mnoho co dohánět. I u nás pocítujeme stále větší potřebu vychovávat člověka k zachovávaní veškerých přírodních hodnot, které ještě přes vlivy vysoké civilizace zbyly. Je nutno se stále častěji zamýšlet nad vztahem člověka k přírodě, jejím hodnotám i estetice.

Autorka se snaží postihnout estetickou stránku vztahu člověka k přírodě a jejich vzájemné ovlivňování. Proto byla vytypována odlišná životní prostředí — od samot až po velkoměsta — a v nich na určitém vzorku lidí zkoumán jejich vztah k přírodě. Z celé dotazníkové akce, která byla prováděna velmi pečlivě, vyplynulo, že nejlepší vztah ke svému okolí mají lidé ze samot (ve sledované sondě ze Vsetínska a Chýšecka), což se zdá být logické. Člověk zde žijící a pracující je z velké části na okolní přírodě závislý a pečlivě zvažuje veškeré zásahy do jejího koloběhu, tedy mnohdy nevědomky i do estetiky krajiny.

Jestliže předešlá část práce se zdá velmi logická, pak zajímavějších výsledků bylo dosaženo ve II. kategorii — kategorii vesnice. Zde byly vybrány dvě velmi odlišné lokality. Jedná se o obec Věcov na Českomoravské vysočině a Čejkovice na jižní Moravě. Z výsledků vyplývá, že na Českomoravské vysočině mají lidé daleko lepší vztah k přírodě než v Čejkovicích, kde se obyvatelé zajímají v daleko větší míře o ekonomický přínos než o estetiku krajiny nebo vesnického prostředí. Velmi správným argumentem k objasnění těchto závěrů, jak autorka uvádí, je mimo jiné i působení tradice, jaká v obci panuje. Z vlastní zkušenosti vím, že na jižní Moravě existují obce, kde jsou velmi vkusně a jednotně upraveny předzahrádky a veřejná prostranství. Na druhé straně jsou místa, kde je prostor před domy využíván pro hospodářské plodiny nebo není nijak upraven.

Další část sondy je zaměřena na menší města, která jsou zastoupena Lysou nad Labem a Sušicí. Zde se již začíná projevovat vliv větších stavebních aglomerací na estetický vztah člověka k okolní přírodě, který se v daleko větší míře projevuje u lidí žijících ve velkoměstech (v práci jsou zastoupena Brnem a Ostravou), hlavně na sídlištích, kde jsou ve valné míře neupravené nebo neudržované parkové plochy. V takovýchto místech se stává člověk pasivní k okolí (v tom lepším případě). To, co by si na samotě upravil sám, žádá v sídlišti od technických služeb atd.

Práce Naděždy Tremlové je přínosem do diskuse o vztahu člověka k přírodě a k celému životnímu prostředí. Je faktem, že zčásti potvrzuje předpoklady, které si vytkla — vztah člověka k přírodě se mění se vztahem k prostředí, ve kterém žije. Je dobré, že práce přináší některé nové poznatky, které dotvářejí komplexnější pohled na celou problematiku.

Ing. Vítězslav Koukal, CSc., Zemědělské muzeum, Lednice na Moravě